

Muhulane

Nr 11 (312)

Talvekuu 2015

Muhu leht

**Head
isadepäeva,
kallid Muhu
laste isad!**

Vasemal:
noortekas sai
avatud.

Paremal: Joosepi
isa käis lastega
meisterdamas.

Pildid:
Alli Kalm

Muhu mõttetalgud 27. novembril kl 15.00-17.30

Hellamaa Külakeskuses

Päevakorras:

1. Avasõnad – Raido Liitmäe, vallavanem.
2. Avaliku ruumi planeerimine – Pille Tamm, maa- ja planeeringunõunik.
3. Muhu valla detailplaneeringud: a) Liiva keskuse väljaarendamine, b) Hariduse DP (Liiva spordiväljak), c) Vahtna ja Tammiotsa DP-d – Pille Tamm, maa- ja planeeringunõunik, d) Muhu maalinna arendamine – Annika Auväart, arendusnõunik.
4. Muhumaa mõnusad matkarajad – Triin Vokk, MTÜ Muhu Mõte.
5. Muhu 25 aasta pärast – eesmärgid ja unistused.

ISSN 1736-289X

Sügisel Muhu Muuseumis

1. oktoobril avasime muuseumi kontorihoone I korruse fuajees Muhu valla 25. sünnipäevale pühendatud näituse. Kes ei ole jõudnud seda veel vaatama, siis aega on vabariigi aastapäevani. Kohapeal saab soetada endale valla 25. aastapäevaks valminud raamatu „Ühtes jalgas vana, teises uus pätt“. Raamatust leiab tekste ja pilte valla taassünnist kuni tänapäevani. Sobib nii kinimiseks kui kodusele raamatu-riiulile. Hind on 20 eurot.

9.-10. oktoobril toimus kahepäevane õpituba Liival endistes Noortekeskuse ruumides, kus Alliki Oidekivi ja Triinu Traumanni juhendamisel valmisid muhupärased titemütsid. Mütsid said kangest kenad. Uutest ja vanadest mütsidest avasime näituse muuseumi kontorihoone II korruse fuajees. Olete kõik oodatud näitust vaatama.

Oktoobri lõpul käisid kõrged kontrollid ministeeriumist muuseumikogusid kontrollimas. Lahkudes ütlesid, et meil on kenad kogud.

Novembris on Muhu Muuseumi külastamas koolid, et tutvuda

hingede-, mardi- ja kadripäeva kommetega.

21. novembril kl 11-14 toimub muuseumi kontorihoones karmoška õpituba algajatele. Pilli olemasolul palun võta see kaasa, kel aga suur huvi ja endal pilli veel ei ole, siis kaks pilli on muuseumis ka kohapeal: kasutamise soovist anna palun

teada õpituppa registreerudes (tegevus@muhumuuseum.ee või 5451 1291 T-L 10.00 – 17.00). Osalustasu 5 eurot, hind sisaldab kohvipausi.

Sügiselvisel perioodil ootame kõiki huvilisi muuseumi T-L 10.00-17.00

Siret Jõelett

Muhu Muuseumi tegevusjuht

Alliki Oidekivi ja Triinu Traumanni juhendamisel valmisid muhupärased titemütsid. Pildil vasakult paremale: Elo Naaber, Maigi Ruttu, Alliki Oidekivi ja Triinu Traumann.

Pilt Mai Meriste

Volikogu 14. oktoobri istungi päevakorrast

- Ehitise peremehetuse tutvastamine (Kesse k suvila).

- Pädaste Laasikse-Nuka, Lahe ja Aerga DP algatamine.

- Vanamõisa k Lauri mü jagamine.

- Volikogu 18.12.2013 a määruse nr 3 „Muhu valla arengukava aastateks 2014–2020“ muutmine.

- Muhu valla eelarvestrateegia 2016–19 kinnitamine.

- Infopunkt.

Järgmine volikogu istung toimub 18. novembril.

Kogukondliku turvalisuse programmist

jagus toetust kolmele Muhu projektile, kirjutas 15. oktoobri Meie Maa. Toetust sai Kesselaiu vabatahtlik päästeühing Kesselaiu päästepunkti varustuse täiendamiseks, Muhu merepääste selts – seltsi reageerimisvõimekuse ja meeskonnaliikmete ohutuse parandamiseks ning Muhu vallavalitsus – Muhu vabatahtliku päästekomando päästevarustuse parendamiseks.

Väikese väina tammi avade tegemine

jõuab veemajanduskavasse, kinnitas 5. oktoobri Meie Maa. Väikese väina seisund on pidevalt halvenenud alates 19. sajandi lõpus rajatud umbse maanteetammi tõttu ega rahulda kuidagi väinaäärsete kogukondade vajadust kalapüügi ja puhkemajanduse võimaluste järele.

Maanteetamm on muutnud väina kaheks eraldi veekoguks, kus vee läbivoolu lakkamise tõttu on toimunud ja toimumas suured vee- ja looduskeskonna muutused. Avade tehniliste lahendustega on võimalik luua paatide liikumine väina kahe poole vahel. Tammiavade tegemisega luuakse eeldused Väikese väina loomuliku ökoloogilise seisundi paranemiseks ja ökosüsteemi taastumiseks. 21. septembril andsid Muhu, Põide ja Orissaare valdade esindajad sama teemat puudutava ligi 4000 allkirjaga pöördumise üle riigikogu keskkonnakomisjonile.

Kodust väljudes ära unusta HELKURIT!

Tänuavaldus

Suur tänu kõigile külavanematele ja aktiivsetele muhulas-tele, kes aitasid külade albumite koostamiseks pildimaterjali koguda! Täna on osaliselt või täielikult valminud albumid 42 küla kohta. Koostatud albumeid saab aasta lõpuni näha vallamajas, jaanuarist alates aga Hellamaa Külakeskuses ning hiljem Muhu Muuseumis. 1. maiks 2016 saavad albumid nähtavaks ka Muhu valla kodulehel.

Töö ei ole aga veel tehtud. On külasid, millest albumis praegu ainult paari pere pildid, aga on ka külasid, mille kohta puudub materjal täielikult. Fotosid ei ole üldse laekunud Laheküla, Leeskopa, Lehtmetsa, Mõisaküla, Pallasmaa, Raegma, Rootsivere, Rässa, Võiküla ja Kesse küla kohta. Seetõttu pöördungi siinkohal nii eelpool nimetatud külade elanike kui ka teiste muhulaste poole, kelle majapida-

misest albumites veel pildid puuduvad: **palun koguge ja saatke fotosid oma perest, küla ühistest üritustest, olulistest paikadest** ning tooge need mälupulgal või mälukaardil vallamajja või **s a a t k e a a d r e s s i l annika@muhi.ee**

Vajadusel lisainfo tel 453 0674.

Talletame ühiselt Muhu lugu.

Annika Auväärt

Vallavalitsuse istungitelt

9. oktoober

Väljastati projekteerimistingimused:

- Linnuse k Mudremäe mü elamu ehitamiseks;

- Kallaste k Paevälja mü elektrivõrguga liitumiseks vastavalt Elektrilevi OÜ poolt koostatud projekteerimis-ülesandele nr 23164;

- Rootsivere k Nuka mü elektrivõrguga liitumiseks vastavalt Elektrilevi OÜ poolt koostatud projekteerimis-ülesandele nr 23223.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Lõetsa k Uemaa mü.

Tunnistati kehtetuks Muhu Vallavalitsuse 5.5.2009 korralduse nr 168 alusel väljastatud ehitusluba nt 1019 Simisti k Lõunaranna sadama mü sadamahoone ehitamiseks.

Väljastati ehitusluba:

- Simisti k Lõunaranna sadama mü päästemaja ehitamiseks;

- Kuivastu k Paali mü puurkaevu rajamiseks.

Määrati Kuivastu k asuva ehitise (end. Tammiku talu kõrvalhoone) teenindamiseks vajalik maa vastavalt asendiplaanile.

Määrati uued kü-te nimed ja aadressid:

- Simisti k asuv Kalda mü – Muuluka;

- Kallaste k Ulna mü – Männikäbi.

Kinnitati sotsiaalkomisjoni otsused ja tehti ülevaade vallas tegutsevatest ringidest.

21. oktoober

Otsustati toetada laste huvitegevust: osalemist eelkoolialaste laste rütmika- ja pilliringis kuni 2015. a lõpuni.

Otsustati jagada:

- Põitse k Leemeti-Jaagu kü viieks: Leemeti-Jaagu, Männi, Kuuri, Vareme ja Puka (kõik maatulundusmaad - mtm);

- Lõetsa k Jüri-Jaani kü: Jüri-Jaani ja Teeveere (mtm-d).

Otsustati muuta Simisti k Lõunaranna sadama ja Muuluka küte piire vastavalt piiride muutmise kokkuleppele.

Määrati:

- Mõisaküla Palmi (47801:003:0147) uueks nimeks ja aadressiks Sepikoja;

- Mäla k Tõnise mü sihtotstarbeks elamumaa (el.m);

- Koguva k Männiku mü sihtotstarbeks elamumaa;

- Kesse k munitsipaalomandisse taotletava 500 m² suuruse mü nimeks ja aadressiks Võrgu (el.m).

Kinnitati Pädaste k Laasikse-Nuka, Lahe ja Aerga küte detailplaneeringu lähteseisukohad.

Väljastati projekteerimistingimused:

- Simisti k Andruse mü abihooone ehitamiseks;

- Hellamaa k Mikhli mü aida ehitamiseks.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht:

- Kallaste k Võsa mü;

- Laheküla Kalda mü.

Väljastati ehitusluba Igaküla Kasemetsa mü puurkaevu raja-

miseks.

Väljastati kasutusluba Võiküla Panga-Kivirahu mü suvemajale.

Eralditi toetusi külaelanike seltsitegevusele ja külade arendamisele (Külasema seltsingu aastalõpupidu, käsitööseltsi Oad ja Eed osalemine Saku suuhallis toimival mardilaadal).

Otsustati korraldada alla liht- hanke piirmäära jääv hange „Muhu perearstikeskuse juurdepääsusilla vundamendi ehitustööd“.

28. oktoober

Otsustati toetada laste osalemist eelkoolialaste laste rütmika ja pilliringis kuni 2015. a lõpuni.

Kinnitati „Tankitõrje granaadiheitjate laskeharjutuse“ toimumine Koguva karjääris 8. novembril 2015 kl 11-13. Korraldaja on Kaitseliidu Saaremaa malev.

Otsustati väljastada luba Prisma Net OÜ-le 12,6 m² reklaami paigaldamiseks Liiva Konsumi juures asuval reklaamstendile. Eksponeerimist maksustatakse ühe kuu kaupa.

Otsustati väljastada projekteerimistingimused Koguva sadama mü-l kai laiendamiseks ja kahe muuli rajamiseks 150 m pikkuselt.

Kinnitati sotsiaalkomisjoni ettepanekud.

Kinnitati Muhu valla varakindlustuse pakkumustulemused: parimaks tunnistas ERGO Insurance SE pakkumus.

Pädaste küla Laasikse-Nuka, Lahe ja Aerga maaüksuste detailplaneeringu algatamine

Muhu Vallavolikogu algatas oma 14.10.2015. a otsusega nr 91 Pädaste küla Laasikse-Nuka (katastritunnus 47801:007:0595, pindala 2,5 ha), Lahe (katastritunnus 47801:007:0873, pindala 1,2712 ha) ja Aerga (katastritunnus 47801:007:0613, pindala 11,16 ha) katastriüksuste detailplaneeringu ja jättis algatamata keskkonnamõjude strateegilise hindamise. Planeeringu eesmärgiks on maaüksuste ümberkruntimine, lambapidamistalude ja paadisilla rajamine ning ehituskeeluvööndi vähendamine. Algamise otsusega on võimalik tutvuda Muhu Vallavalitsuses. Täiendav info: tel 4530680; e-post maa@muhi.ee

Märatsev küllus Muhu valla ajaloo jäädvustamisel*

on tekitanud pisikese segaduse. Segaduse tagajärjel on aga jäädvustatud tubli tükk Muhu ajalugu. Valla juubelit tähistati mitmel moel ja samal ajal tehti mitut asja. Seetõttu jäi valla rahvale arusaamatuks, mille jaoks üht või teist asja vaja oli.

Lisaks raamatu „Muhumaa. Ühtes jalgas vana ja teises uus pätt“ koostamisele käis teine aktsioon Muhu külade jäädvustamiseks ajaloo tarbeks. Eesmärgiks oli kõigi Muhu majapidamiste pildistamine ja külade kaupa albumisse koondamine. Albumi idee on jätkuks külanõukogu aegadel Helju Auväärdi ja Mari Aldi poolt alustatud traditsioonile jäädvustada Muhu tähtsa-

mad sündmused pildis. Erinevalt tolaegsest tavast, kus kõige tähtsam oli kommunistliku partei juhtimisel läbiviidav tootmine ja punased tähtpäevad, pidasid Helju ja Mari kõige olulisemateks sündmusteks muhulaste sündi, kaua kooselatud aastaid ja ka maise tee lõppemist. Esimest ja teist aitas tähistada ja jäädvustada ka tolaegne külanõukogu. Tänu sellele on nüüd muuseumis pildid suurest osast muhulastest, kes 20. sajandi viimastel aastakümnetel Muhus elasid.

Seda traditsiooni edasi arendades tegid Muhu külavanemad Annika Auväärdi pealekäimisel ja tagantorkimisel ära suure töö ja nüüd on enamuse Muhu küla-

de majapidamiste kohta olemas albumisse koondatud fotod. Loodetavasti saab koera sabast ka üle ja lõpuks on kõikide külade pildid albumis.

Muhu Muuseum võtab need kunagi tänuga oma fotokogusse, sest tegemist on hindamatu ajaloomärgiga ja muuseum ise poleks selle tööga kuidagi toime tulnud. Suur tänu tegijatele.

Muhu Muuseum

* Väljendit „märatsev küllus“ kasutas Juhan Smuul oma teoses „Kirjad Sõgedate külast. Esimehe kiri. Tapetud puud“. Suur tänu Hilja Tüürile, kes sellele tähelepanu juhtis, ja Erika Pintsile täpse viite eest.

Noorteka kõrvitsalaterna valmistamise võistlusel.

Läänemaa reis

Reis Läänemaale toimus 8.-9. oktoobril. Osa võtsid Saaremaa noorsootöötajad, huvijuhid ning kultuuritöötajad.

Meil oli võimalus külastada Risti uhiuut ANKi, juhhuu...

Külastasime ka Lihula kooli ja sealseid tegusaid noori, kes jõuavad palju nii koolis kui ka kooliväliselt. Kõige populaarsem projekt oli neil "Eurovisioon", mida nad jäljendasid juba mitmendat aastat järjest ning mida kantakse ka otse meedia vahendusel üle.

Edasi viis reis meid Noarootsi, külastasime riigigümnaasiumi,

põhikooli, noortekeskust ning vabaajakeskust. Meeldis väga Sutlepa vabaajakeskus, kus oli raamatukogu, treeningsaal, muusikasaal, köök, käelised tegevused, laste puhkamisruum – kõik oli koondatud ühte väikesesse ja kompaktsesse majja.

Järgmisel päeval alustasime reisi LÜGis ehk Läänemaa Ühisgümnaasiumis. Saime osa Monarhi esimehe valimistest, mis on selles koolis juba traditsiooniks saanud. Õpilasesindus valitakse igal aastal uus, sinna kuulub ca 40 õpilast.

Käisime ka INNOKAS (innovatsioonikeskus), mis jättis elektroonikahuvilistele kindlasti sügava mulje, saime tutvuda edukate õpilasfirmade leiutistega ning soovi korral ka kaasa ühteist põnevat osta.

Reisi Läänemaale lõpetas Tammejuure mahetalu külastus, kus meile pakuti kanepijahust valmistatud lihapalle ja kanepiteed... Räägiti ka mahepõllumajandusest ning kanepikasvatusest.

Ragne Pöld

**Reedel, 13. novembril kell 18
Hellamaa külakeskuses**

"Muhu tantsud Ätse moodi" plaadi esitlus
kohapeal võimalus plaati osta, plaadi hind 6 eurot
info: 51 63 773 Tiina

**Laupäeval, 14. novembril kl 11-17
Kuressaare Kultuurikeskuses tasuta**
kogupereüritus Kuressaare V fotopäev
„Varjatud ilu“.
Programm: foto.akriiba.ee/fotopaevad/

Muhu uudised Vikerraadios

28. oktoobril kõlasid Muhu uudised esimest korda Vikerraadios.

Sel aastal peaksid Muhu uudised olema Vikerraadios veel eetris 18. novembril ning 9. ja 30. detsembril. Algusaeg 17.05. Praegu hakkavadki olema **igal kolmandal nädalal** vaheldumisi hiidlaste ja sõrulastega. Seda seni, kuni leitakse suure Saaremaa pealt ka keegi, kes murdekeelt rääkida julgeb, siis lähevad ühe korra peale kuus. Juba eetris olnud saatet on järelkuulata-
vad vikerraadio.err.ee/1/jareлкуulamine

Irena Tarvis on Rahvusringhäälingu terminites uudiste toimetaja, saate tehnilise teostusega tegeleb Priit Saaremael. „On üks tubli ja kannatlik poiss,“ ütleb Irena oma abilise kohta.

Muhulane

Muhulasele Muhu sisu - priiküüt haldjariiki

Maahaldjad on hoidnud muhulaste ja teiste Euroopa metsarahvaste hinge sadu põlvkondi. Haldjakultuur on võrdväärne mistahes muu religiooniga.

Maahaldjad meid kunagi ei karista, mitte kunagi ei mõista kohut, aga kui me nendelt abi püüame, siis mõtleme paratamatult oma eksimustele. Meie pahateod on meile õppimiseks ja arenemiseks hädavajalikud. Haldjad mõistavad meid, nad aitavad meil leida tasakaalu ja selgust. Nad on alati kodus, alati valmis meid toetama.

14. novembril korraldab Tihuse Hobuturismi talu **kell 11:00-13:00 ja 14:00-16:00 hobumatka** viiel vankril Lehtmetša moaljakivile ja Lalli liukivile.

Liukivil saab püüda kosjõhne ja lasteõhne, külviõhne ja ehitamisõhne ning Facebooki-kirjutamise õhne. Lehtmetša moaljakivil saab leida lahendusi hinge- ja ihuhädadele ning ühiskondlikele vastutuledele.

Tulge palun perede kaupa. Kui kohti ei jätku, võtame pühapäevast lisa. Üritus on **tasuta**. Sooja õlle larpimine läheb maksma üks euro.

Eelregistreerimine hädavajalik. E-post: tihusetalu@gmail.com ja telefoni number: 5148 667.

Kodusaarele Muhule Pühendus

Elutee käänakus peatun.
Mõelda kui vajalik see!
Miski, mis tõsiselt veatu,
õnnistab mõtted ja Olemise...

Pikad seal rajad ja mulle
meenuvad jälle nad taas.
Justnagu oleks hingetulle
peidetud valgustav maa.

Tänased tänud on nagu janu,
toitub see allikaveest.
Ning ammuseid aegu vanu
meenutan alati eluteel.

Seatud on sihid selle järgi,
mille loob kodune aas.
Ilmamaa masinavärgist
raske on mõtiskleda.

Miljonid kodutud vaevas!
Aeg on ju tõesti karm.
Muhumaa kohal kuid selge on
taevas,
Muhu on helgus ja arm.

Enda Naaber,
11. oktoobril 2015
Kuressaares

Piljarditurniir Saaremaa

noortekeskuste vahel
Saaremaa noortekeskuste vaheline piljarditurniir nr 2 toimus sel aastal Kuressaares piljardiklubis „Must Kuul“ Orissaare noortekeskuse eestvedamisel.

Igat noortekeskust esindas üks võistluspaar. Esindatud olid Põide, Kuressaare, Valjala, Orissaare ja Muhu noortekeskused. I koha said Kuressaare noortekeskuse esindajad, teise koha Valjala ja kolmanda Muhu. Esikolmiku mängijad said auhindadeks karikad ja piljardikiid, kuid auhindu jagus ka kõigile teistele osalejatele.

Noored olid turniiriga väga rahul, mis on oluline ja positiivne. Orissaare noortekeskuse juhataja asetäitja Maidi Tilk lubas ka järgmisel aastal turniiri korraldada – kindlasti lisandub programmi uusi ideid ja võimalik, et turniiri toimumispaik on taas uues kohas (eelmisel aastal toimus turniir Orissaare noortekeskuses).

Ragne Põld
Muhu noortekast

Muhu uute ruumide avamispidu ja noorteka 10-aastase juubeli tähistamine

Neljapäeval, 1. oktoobril toimus Muhu Noortekeskuse uute ruumide avamispidu. Lisaks sellele tähistati ka Muhu Noortekeskuse 10. sünnipäeva. Inimesi oli kogunenud erinevaist Eesti paigust. Kokku oli rahvast umbes 100.

Päev algas lindi lahtilõikamisega. Lõikajateks olid noortekeskuse juhataja Arnek Grubnik, Muhu vallavanem Raido Liitmäe, Inna Ligi ja Kaur Aaso. Edasi mindi spordihalli, kus külalised said edastada õnnesoove. Päev jätkus ekskursiooniga noortekeskuse uutes ruumides, kus noored ise tutvustasid sealseid võimalusi. Päev lõppes maitsvate suupistetega.

Teksti panid 30. oktoobri õhtul kokku noorteka peakontori ruumis **Kaur, Ivar ja Katariin.**

Noortekeskuse juhataja tahab omalt poolt veelkord tänada kõiki abilisi – nii nooremaid kui va-

nemaid, kes: a) aitasid noortekeskust vanast uude kolida b) uut noortekeskust korrastada ja sisustada aitasid c) kes noortekeskuse avamispeo korraldamisel kaasa aitasid d) kes heli- ja videostudio käivitamisele kaasa aitasid. Suur aitäh teile! Oleme rõõmsad, et tänu Innove ERF projektile selline võimalus – noortekale uued ruumid saada –

avanes. Tänu kõigile, kes selles projektis õla alla panid. Tänu ka ehitajatele, erinevatele firmadele, kes meid sisustamisel ja teiste uue majaga seonduvatel teemadel aitasid. Tänu Muhu vallale, kes mõistab noorsootöö olulisust ühiskonnas!

Arnek Grubnik
2.11.2015
noorteka peakontorist

Noorteka avamishetked: esiplaanil Arnek ja Raido.

Soar, kus aeg puhkab ja meitel oo sii irmus kena elada

Käe oo ingede aeg, küünlaid põletame rohkem kut talviselt. Sie aeg oo ju pime ning tiheli koa pasane. Kena oo soojas tuas olla, miskit näppude vahel tiha – titemütsi, vardakotti või sokki kudu. Lageda näituseks Vahur Kersna roamatut "Ei jäta elamata", Ken Wilbre "Arm ja mee lekindlus"...

Kenad valla sünnipäeväüritused oo möödas, uied asjad tulekul. "Muhumoa" roamat oo kaunis ja hinge kosutav. Ilus kingitus meitele ja sõpradele. Jõulu aeg ju koa tulisema rutuga tulekul, neh! Meitele kõigile põnev ootusaeg, eriti lastele.

Rääkigem lastest. Lapsed on HEAD, aga mõnikord on nende teod halvad. Lapsed ju peegeldavad meile meie, täiskasvanute käitumist. Eelkõige vanemate, kasvatajate, õpetajate, sotsiaaltöötajate jne käitumist. Lapsevanem surfab näiteks netis ega tegele oma lapsega. Kasvataja arvab, et selle lapse vanaisa olli juba sõuke, mis tast ikka tahta... Ei ole õpetajal õigust kooliõpilastele energiapuuduse müüa ega keelata sellest kodus rääkida. On imelik teha noortele märkusi

nende riietuse ja jalanõude kohta, kui iseendalgi jätab üht-teist soovida. Ent kui nõunik soovib abiotsijale, et tema selles olukorras tõmbaks end oksa...?

Lapsed on meie tulevik, hoidkem, kaitskem ja armastagem neid! Tõesti, aga millised oleme eeskujudena – mõelgem sellele. Ei ole ju alati vaja lapsi nägutada. Olgem lihtsalt laste jaoks olemas!

Vahest võiks rohkem küsida, üksteisega rääkida, mitte selja taga sossutada... Me oleme need, kes me oleme. Ja tark ei torma, nagu vanasõna ütleb.

Kuhu iganes läen, mida iganes näen, oma hinges ja südames Sind alati kannan, kodusoar Muhumoa!
Kus aeg puhkab ja meitel kõigil oo sii kena elada!
Heade soovidega, vanaema **Alli**

Oravapoiste bänd.

Pilt: **Alli Kalm**

Maaelu argipäeva keerduks

Veerand sajandit on ühtpidi lühike, teisalt pikk aeg. Muhumaa raamatut toimetades, kroonikat kokku pannes sobrasime mitmekesi vanades Muhulastes ja tajusime, kuidas olude muutudes mitmedki väärt ettevõtmised liiva on jooksunud. Küllap võiks möönda: selline ongi elu.

Nagu terves maailmas, nii on ka Muhu külad tühjemaks jäänud. Kindlasti mitte sellepärast, et kellelegi kangesti meeldiks linnakära (ehkki neid leidub). Põhjused on pigem peidus meie arusaamistes edust, kasvatuses, mõtlemisviisid või ka sisendustes. Majanduspagulisi on muhulastegi hulgas rohkem kui küll. Ja teame, kui vähe jagub pereisadel-emadel tegelikult aega lihtsalt oma laste jaoks olemas olla.

Kogemata sattus raamatukogust mahakantud köidete laualt näppu Ago Tederi raamat „Isade foorum. Valitud artikleid aastaist 1984–2003“, Tln 2003. Tosinajagu aastaid laenutusi, et siis uuematele riigis ruumi anda. Aga sisu tundub tänaseni põletavalt päevakohane. 1988 kirjutas Teder, et lapsed on kulukad ülalpeetavad ja kahjuks ollakse liiga harjunud, et perekond last ainult varustab ja võõrad inimesed kasvatavad. Ülal alla on vaadatud nendele, kes eelistavad oma lapsi ise kasvatada. 1990 meenutas Teder dr. Juhan Vilmsi 1926. a ilmunud raamatukest „Suurtalude jagamise tarvidusest“ kirjutises „Väikesed talud, palju lapsi“. 1994 teadvustas, et meie oludes tuleb rahvastikupoliitika raskuspunkt viia külasse. 1995 aga sõnastas vajaduse anda tasuta maad perekondadele, kes aitasid tagada maa rahvastatuse.

Juba järgmisel aastal pidi autor tõdema, et aatilisus ja rahvuslikud taotlused on naeruvääristatud, 1997 – et perekond ja rahvastikuloome pole Eesti võimude prioriteet, ehkki juba viis aastat oli Eestis kestnud pidev negatiivne iive. 2000. aastal küsis Teder, kuidas kaitsta riigi eest ennast ja oma lapsi ning laste õigust oma kodule (sagenes perekondade väljatõstmise oma kodudest, kuna laste kasvatamise kõrvalt ei jaksatud maksta kommunaalmakse, seda peamiselt riigiettevõtetele...). Suvaliselt lahti löödud leheküljel ilutseb pealkiri: „Perekond ootab Eesti riigilt reaalset kaitset“, kirjutamise aeg 13. a tagasi. Ära oli toodud kuna-

gise siseministri Kaarel Eenpalu mõte: ei ole häbistavamalt lõppu rahvusriigile kui selle riigi rahva väljasuremine...

Taustsüsteem näitab endist karmust, kui jälgida kas või Toompea Haridusseminari entusiasti Jaak Uibu iibeteemalise selgitustööga seonduvaid ponnistusi (nn peavooluajakirjandus ignoreerib tema tundlikke kirjatöid). Olgu tema kaudu toodud siinkohal põllumajandusteadlase Arvo Sirendi sõnad: „Maaelu kriisi esilekutsumine põllumajanduse hävitamise kaudu on võtnud ära rahva paljunemisuumi ja on meie rahvusliku hääbumise peamine põhjus taasiseseisvumise algusest peale.“ Olukorras, kus tavaperekonna kestvus on küsimärgi alla seatud, võib päästa üksnes sisepagulus ja autarkia. Isamaa on hädaohus ja enneaegselt ideoloogiarünnaku all, kus ei aita relvad, vaid iga ühe kainelt tehtud otsused. Alusväärtuste lagunemise ajal oleneb kõik vaid inimesest endast. Nii kaalutlevad targemad pead.

Muhus on hea

Muhu vald maksab korralikult sünni- ja ranitsatoetusi, toetab noori nende õpingutes ka kodusaares eemal (eluasemetoetus gümnaasiumi ja ametikooli õpilastele; üliõpilastele stipendiumifond), samuti peame arvestama, et Muhus on üsna pisike lasteaiatasu, vald maksab poole toidupäevast ja järjekordi ei ole. Lisaks toetab vald huviringides osalejaid, kinnitab meie sotsiaalnõunik Triin. Seda polegi nii vähe. Täheandab, esmasasandil väärtustatakse ka lastega peresid, vähemalt Muhu saarel.

Olen omaette vaaginud, kuidas saaks tunnustada kõiki neid noori lastega peresid, kes on suurema raha ahvatlustele vastu pannud ja saare peal edasi kestnud. Kuidas oleks võimalik teha soodustusi nendele inimestele, kes tahavad – maksu, mis maksab – maal elada, ise hakkama saada. Vaadates endi ümber, näeme mitmeid tublisid mehi ja naisi, kes lepivad vähemaga ja oskavad olla teistele eeskujuks, kuidas toime tulla. Kindlasti annaks midagi veelgi teha, näiteks Käina vald Hiiumaal pakub noortele peredele soodsamat eluaseme soetamise võimalust. Meie klii-

mas on ju eluasemeta keeruline peret looma hakata. Muist asju saaks ka (riigi poolt) tegemata jätta. Näiteks maainimesele (ja mitte ainult) kuluks ära vähem bürokraatiat. Maal tuleb ELADA, loomi-linde pidada, looduse rütme tunnetada, mitte vältimatult „tootmis“tulemustele mõelda. Ajalooks peaks saama aeg, kui maaelu linnast dikteeritakse.

Peale kõige muu hakkame aru saama, et ahvatlevalt raske rahakotiga pole siiski võimalik tervist hoida – kergem on seda teha lihtsa maatöö ja omakasvatatud juurikatega.

Seega, Muhus on sõbralik laste-aed, tööst lugupidav kogukond, tugev põhikool, vahva (uus) noortekeskus, ehe looduslik ümbrus, oma perearst, sportimisvõimalused, isegi kergliiklustee. Koolilastel on võimalus valida 18 huviringi vahel! Siin on eeldusi teostada eluterveid unistusi. Arusaamatused ja möödarääkimised pole küll kusagil välistatud, aga sul oleks võimalik luua päris oma kodu: oma kätega istutatud rahunurgake, kus oled oma mõtete peremes. Nii võiksite kinnisvaramaaklerid siinkandis varsti ilma tööta jätta – kas see poleks tore väljavaade? Pealegi võiks mõelda n.ö väikeettevõtluse võtmes just oma kodu, mis/kes toidaks ära terve pere.

Üha päevakohasemaks muutub vajadus sooritada kannapööre mõtlemisviisid ja elulaadis, muuta praegused tõmbekeskused piltlikult öeldes tõukekeskusteks...

Kas ei oleks paljudel nüüd õige aeg kodusaares tagasi tulla?

Lepana Anu

Noppeid

6. oktoobri Meie Maas kirjutas Bruno Pao peomeeleoludest Muhu vallas ja Kuressaares, tuues mh välja, et Soomes on vallavanem enamasti parteitu ja teeb oma igapäevast tööd selleks koolitatud asjatundjana. Nii on Muhu valla taasloomise ajal ja järel suheldud Utajärvi vallaga, mille eesotsas ikka sama mees. (Mõelgem, kuidas Eesti oludes oma juhte paremini hoida!) Pao lõpetas sõnadega: „Euroopa on küll üks, aga inimesed on erinevad sünnilt, keelelt ja meelelt. Heidavad kogukonda omastugustega“...

Kolmandatel Kuressaare animapäevadel

osales ka Muhu noortekas. Animapäevadest on täpselt juttu mitmes maakonnalehtede numbris, nt 20. oktoobri Saarte Hääles. Seal keskenduti Portugalile, töötubades visualiseeriti nt „Saaremaa valsi“ sõnu. Töötubasid nõustanud Nukufilmi lastestudio juhendaja Erik Alunurm kinnitas, et võrdselt tublid olid nii noored kui ka täiskasvanud.

Eelmisel suvel käis Alunurm õpetamas Muhu noortekeskuses, mille kasvandikud, Muhu põhikooli kuuendas klassis õppiv Kaur Aaso ja seitsmendas käiv Markus Andero Grubnik animapäevade töötoas osalesid. Poisid tegid valmis ja helindasid töötoas filmi „Elu kulg“, mille peategelane oli Muhu leib.

Veel pudemeid

23. oktoobri Meie Maa kajastas Rannaküla tennisekeskuse rajanud Rene Buschi püüdlust tuua kaardile ka Muhu jalgpalli, et innustada lapsi rohkem liikuma. (Oma jalkaväljakuid on teisteski küldes.)

Samas lehes kinnitatakse, et peagi avatakse ka Tartus Muhu leiva pagarikoda.

Teist hooaega Muhus tegutseda veinitalu pererahvas avab novembri teises pooles Tallinna vanalinnas Pühavaimu tänaval uue veinirestorani – veinirestorani Magus Auk, kinnitas 7. oktoobri Saarte Hääle. Magusas August plaanitakse tutvustada roogade ja jookide kaudu ka Muhu saart ja kasutada võimalikult palju saarte tooraineid.

Hanseatic Loodusturism OÜ, kellele kuulub üle Eesti erinevaid turismiobjekte, sealhulgas Nautse Mihkli talu, avas Liival Tõnise talus liharestorani, kirjutas 13. oktoobri Meie Maa. Restoranis soovitakse kasutada kohalike loomakasvatavate toodetud liha.

23. oktoobri Meie Maa kajastas konverentsil „Meri kui elatusallikas!“ esinenud Tartu ülikooli Eesti mereinstituudi direktori Toomas Saadi ettekannet „Kõht täis Läänemere kalade eripärast ja arvukuse kõikumisest. Toomas Saat on Muhus sündinud.

Titevöödest

Muhu muuseumi titemütside näitusel on välja pandud teisi- gi lasteriideid. Muuhulgas ka vööd, mida on kasutatud imi- kute mähkimiseks. Kui kel- lelgi on kodus veel selliseid vööd, siis oleksime muuseu- mis neist väga huvitatud. Eriti tahaksime aga teada, kuidas neid kasutati. Kui keegi mida- gi nende kohta teab, siis olek- sime väga tänulikud, kui ka meile muuseumisse seda teada antakse.

Juuresoleval pildid on Järva- maa muuseumis asuv imiku nabavöö, mis olevat selleks ümber keha seotud, et naba välja ei vajuks. Muhu muu- seumis on lisaks puuvillasest riidest vöödele ka varrastel kootud ja siilikuriidest vööd, mida mähi teki või riidetüki peale. Vööde pikkus on um- bes kaks meetrit, laius 6-10 cm.

Eda Maripuu
Muhu Muuseum

Uus mustrivihk

tuleb novembrikuus Uieniidi Anult, kinnitas 21. oktoobri Saarte Hääli. Mitme mustri- viku koostaja Anu Kabur pani inimestele südamele, et kui nad peaksid põõningult või sahtlipõhjast vanu Muhu mustreid või ajahambast pure- tud käsitööesemeid leidma, ärge neid siis minema visaku ega ära põletagu. Pigem võiks need toimetada Muhu muu- seumisse ja ehk jõuavad need- ki kunagi raamatusse.

Üleskutse

Kellel on fotosid või muud materjali raudteest, mida rajati Saaremaal möödunud sajandi viiekümnendate aastate algu- ses (esimalt küll 20. saj. al- guskümnendil), palun võtke kontakti Endel Püüaga Saare- maa muuseumis, e-post muuseum@muuseum.tt.ee, tel. 4554 463.

Teisipäeval,

10. novembril kell 12
Hellamaa külakeskuses
Muuseum tuleb külla:
Saaremaa muuseum

Ebausku kombeid kalapüügil

Hilissügisel, kui ööd läksid pikaks ja pimedaks, alustati uute võrkude kudumist. Võrk kujuti pikk umbes 130 sülga, ta oli sü- gav 123 silma. Heal kuduval oli jõuluks võrk valmis. Kudumi- seks tarvitati linast lõnga, mida eslotsa kedrati ise kodus. Kuna Muhu kehval pinnal lina hästi ei kasva, siis osteti lina mandri laa- tadelt. Linast lõnga veeti sisse ka salakaubana Rootsist ja Saksast, hilisemal ajal osteti seda poest. See riistapuu, millele lõng kudu- miseks tõmmati, kutsuti u i, ta valmistati erilise tugevast puust, mis Muhus kasvab põõ- sastena ja mida kutsutakse takis- puuks ehk ka uipuuks. Puust pulgake, kuhu peale võrgu sil- mad kujuti, kutsuti k a l a s i. Vanad mehed virgutasiid noori poisse võrke kuduma, lausudes:

Särg silmas, latik lao all.

Kus ui, kus kalasi?

(Silma – märgitseb väikest vett, väinakest mandri ja mõne laidu vahel.) Kui võrk oli valmis koe- tud, pandi ta esiteks „venima“, ta lina tõmmati toas üle parre kahe- korra ja alla kinnitati kivid või mõni muu raske asi. Peale selle rakendati võrk selisele. Peale kinnitati männikoorest käbid ja alla ümmargused paekivid.

- Võrklaevadega püüti ainult räimi. Soomuskalu, ahvenaid, särge, hauge püüti eriliste võrkudega, hiljem ka mõrdadega. Neid püüti üksikult, mitte ühistegel- likul alusel.

- Kuhu muhulased püütud ka- lad müütsid?

- Palju kalu müütati rannas värskele. Kuna kala oli tähtis leivakõrvane, siis ilmus Muhu randadesse palju kalaostjaid, kes tõid vahest kaasa ka viina ning õlut. /***/ nad esiteks mõneks päevaks „verisoola“. Siis kuiva- tati õues päikese käes suurtel tarjadel ja peale selle soolati juba lõplikult tündritesse, kaaned naelutati tugevasti kinni ja pandi suured kivid veel raskuseks kaanele. Oli kala juba küllal- daselt soolas seisnud, mindi mandrile „kalakaubale“. Neli tündrit silku pandi vankrile. Pi- kad heinad keerutati tuudiks ja asetati vankrisse, et oleks hobu- sel toitu. Kalakaubale läks harili- kult 4-6 meest korraga. Üle Suu- re väina viis koormad „uisk“, suur laeta paat, kuhu mahtus hulk inimesi, loomi ja 10-12 vankrit. Uisud liikusid Kuivastu ja Virtsu vahel ilmasõja alguseni.

Siis kadusid nad ja kadunud on ka muhulaste kalakaubareisid. Kalakaubareis vältas 8-14 päeva, olenedes kauba minekust. Kolis- tati läbi laadad, mõisad ja alevi- kud. Mõnikord ulatuti Narvani ning Valgani. Ööbiti kõrtsides ja taludes. Palju kalu tarvitas lin- nade kehvem rahvas, näiteks Tallinna turul olid muhulased talvel oma soolakaladega sage- dased külalised. Tagasi tulles olid tündrid täis linnakaupa, käi- si, rauda, riidet. Lastele toodi ma- gusat saia. Mõni ettevõtlikum mees tõi kaasa ka kuusetaimi, mis Muhus harulduseks. Nii on Muhus Luiskama talus istutatud kuusepuiestik, mille omal ajal vana taluperemees kalakauba- reisidelt kaasa toonud.

Vahest olid kalad heas hinnas ja toodi hulk raha koju. Vahest langesid hinnad. Siiski jõudis mõni kalamees aastate jooksul tusedaid summasid koguda, näit. oli Oina-Andruse vana Tehve, võrklaeva Kipper, ümbruskonnas jõukam mees ja Eestimaal pol- nud peaaegu kohta, kus tema või ta poeg Jüri poleks kalakauba- reisidel viibinud. Kui vanamees vahest heas tujus oli, eriti õlle- kapa juures, võis ta tundide viisi pajatada oma kalakauba seiklus- test, mis olid üks naljakam kui teine.

- Vanadel inimestel oli iga töö juures mitmesuguseid kombeid, ebausku; kas oli neid ka kala- püügil?

- Kuidas muidu. Oli küll. Vane- mal ajal oli „kuntse“ eriti palju. Nooremad ei hoolinud neist vii- mati enam palju.

Kui võrgud kevadel esimest kord mere äärde viidi, tehti neile „suutsu“. Toodi sealaudast peo- täis põhku, koja ning toa vahe- lise ukse lähel lõigati kolm laas- tu, lõigatud koht kaeti kohe kin- ni, et keegi võõras seda kohta ei näeks. Võeti siis veel kadakat ja miisujuurt (juuti) ja tehti kõigist neist aineist paksu suitsu. Võr- gud olid laotud kokkurullitult toolidle ja nende alt tõusis suits. Terve maja oli läpatist täis. Kui võrgud olid nii läbi suitsetatud, laoti nad rüpile ja riputati neile mõni peotäis soola risti üle. Al- les siis seoti rüpp kinni ja mindi randa. Kui esimest kord võrgud merre lasti, siis oli terve laeva- põrand soola täis. Kui võrklaev merre aeti, külitati terve tee, kust laev läbi läks, soola täis. Kipper tegi enne kui laev vette laskus

vasaku jala kannaga laeva ette kolm risti ja pomises sealjuures mingisuguseid sõnu, aga mis- suguseid just, seda enam keegi ei tea. Seda kõik tehti õ e l u s e vastu. Eriti agar oli vanu kom- beid kinni pidama Obuku Jüri- pere vana Mähk-Mihkel, laeva- kipper, kes suri umbes 30 a. või enam tagasi. Selle kipri laevas ei tohtinud paljusid asju ning loomi nimetada nende õige nimega, ta oli välja mõtelnud nende jaoks erinimetused, mida kõik ranna- rahvas pidi tarvitama, vastasel korral oli kipper väga pahane, sest püügiõnn oli rikutud. Nii kutsuti hüljest marsaalaks ja rah- nupoisiks, hunt oli va vihtsaba, koer – adjaloom (koer haugub – adjaloom kisab), kass – pars- händ, turss – tulthänd, kiisk – rökkam jne. Püügiõnne võis ära rikkuda ka mõni õel inimene. Eriti hädaohtlik oli, kui säärane kuri inimene oli lõiganud aena või juhtme otsast. Samuti „pol- nud asi õige“, kui võrgus märgati kala, kellel üks silm oli välja löödud. Sellega oli kala „ära võetud“. Et asja parandada, oli tarvis väärata õeluse vägi. Kat- suti arvatava süüdlase riiete kül- jest võtta narmaid, seoti need puntrasse, lisati neile püssirohtu juure ning kui võrgud olid juht- mele aetud ja rahvas rannast lah- kunud, läks kipper selle puntraga laeva käula alla, võttis nahkse põlle, mis tal võrkude võtmisel oli ees, üle pea, samuti võttis kätte kindad ja pani siis käula all puntra põlema, oli siis kõige oma varustusega mõni aeg käula all suitsus. Mida suurem suits oli, seda parem: õeluse jõud kadus. Kui järgmisel hommikul kala juba rohkem oli, mõnel võrgul aga veel väheviitu, siis raputas kipper heatahtlikult pead ja ütles: „Annan kurjaloomale teise võm- mu veel, küll asi siis paraneb!“

Omaaegne Muhu suurim nõid, Simmiste külast Ranna Jaan, kel- lel ka võrklaev oli, arstis nõiduse tagajärgi püstoliga. Seda toimin- gut sooritas ta salaja, nii et teised ei juhtuks nägema. Siiski õnnes- tus mõnel kavalamal mehel võrkaia või suure kivi taha pei- detult seda rituaali pealt vaadata. Vana Jaan käis korda kolm vastu päikest ümber laeva, pomises omaette mingisuguseid sõnu, vahkis vahest kätega, seisatas ja siis lasi vastu põhjatuult püstolist paugu.

Järg lk 7

*** - trükilaos rida puudu.

Teisipäeval, **17. novembril kell 11.00** toimub Hellamaa raamatukogus (külakeskuse saalis) **kohtumine Ivo Linnaga**, kes räägib kuulajaile Eesti muusikaelust.

Laupäeval, 21. novembril kell 11.00-15.00

Koguvas Vanatoa turismitalus Projekt „LIFE to Alvars“ infopäev

Infopäeva raames külastame Koguva-Igaküla projektialal "LIFE to alvars" raames taastatud loopealseid. Peale jalutuskäiku ja jutuajamist loopealsete taastamisest siirdume Vanatoa turismitalu. Pakume kohvi ja kehakinnitust. Projektkoordinaator Annely Esko annab ülevaate Muhus 2015. aastal läbi viidud tegevustest ja tutvustab 2016. aasta plaane. Liis Kasari Tartu Ülikoolist räägib loopealsete taastumisest peale kadakate ja mändide harvendamist ning karjatamise olulisusest taastamistöö juures. **Kohtume kell 11 Vanatoa turismitalu parklas.**

Infopäev on kõigile huvilistele TASUTA!

Lisainfo annely.esko@keskkonnaamet.ee või 511 6738.

Kallid koerapidajad,

oma lemmikuga Liiva ümber jalutades oleks kena, kui korjaksite-
koristaksite looma väljaheited muru pealt või kergliiklusteelt alati ära. Nii seisab nõue ka heakorra eeskirjades. Meie lapsed ju mängivad sageli murul. Ja ega koeraomanikul endalgi mõnus ole jalutades junni otsa astuda. Hoidkem muru ja teerajad puhastena.

Head metsaomanikud!

Kas teate, et Eesti riik toetab erametsaomanike nõustamist?

Kõigil metsaomanikel on võimalus saada atesteeritud metsakonsu-
lendilt kuni 15 tundi nõustamist aastast riigi kulul. Küsi lisainfot ja
nõustamist MTÜ Saaremaa Metsaühingust!

Tel. 5045 798 (üld) või 5305 9455; 5341 2480 (juhataste liikmed)

* Novembris tähistame **Hety juuksurisalongis** meestekuud. Sel
pühul kõik meeste ja poiste juukselõikused 25% soodsamad! Juuksur
Hety Huum töötab Muhus Liiva Konsumi II korrusel. Aja saab kokku
leppida **telefonil 5670 5862**. Te kõik olete oodatud!

Ebausku kombeid kalapüügil

Algus lk 6.

Vana Jaan arstis oma nõidusega ka inimestel roosi ja ussiham-
mustust. Ta käis „nõidust toom-
mas“ Sõrvest, kus olid üle Saa-
remaa kõige kangemad nõiad.
Pärast neid „täiendusreise“ läi-
nud Ranna Jaan eriti kangeks.
Pole peaaegu haigust ega häda
viimati olnudki, millele Jaani
tarkus poleks aidanud. Veel prae-
gugi, olgugi et Jaan umbes 30
aastat on surnud, ütlevad muhu-
lased, kui mõni loom äkiliselt
haigusse sureb: „Siin põleks kua
Ranna Juani asi aidan mette!“
Jaan oli oma aja kohta targemaid
mehi. Nii olid temal kalapüügi-
abinõud palju paremad kui teist-
tel. Oma juures talus, „Ranna
mõisas“, hakkas tema esimesena
Muhus põldu kündma raud-
adraga. Teised peremehed imet-
lesid ja vangutasid pead, et mis
rumalust see Ranna vana teeb:
kunnab rammusa mulla maa-
põhja ja kruusa üles. Kui aga
Jaanil viljad hakkasid paremini
kasvama kui teistel, siis seletasid
mõned vanemad mehed seda
esiotsa jällegi nõidusega. Vana
Jaan ise oli kaval mees ja aitas
meeleldi salapärasust oma ümber

suurendada. Vaevalt tema ise
oma nõidusse suurt uskus. Kuid
oli teisi mehi, kes nõidust hirm-
sasti kartsid. Näiteks juba eel-
pool mainitud Mähk-Mihkel. See
täitis täpselt kõik isaisadest päri-
tud kombid ja uskus vankuma-
talt nende jõusse. Kui ta kõik
omad „kunstit“ oli katsunud ja
ikka kala ei tulnud, siis pomises
ta (ümpsis, nagu muhulased ütlevad)
laevas oma ette, lausudes:
„Tarvis kurjaloomal veri lahti
teha!“ Selle kurjalooma all mõel-
nud ta naabripere kiprit, kes ol-
nud palju tragim mees ja kellel
ka kala rohkem olnud. Mähk-
Mihkel pidanud ka mesilasi, ku-
na aga tema talu asub mere ääres
lagedal väljal, siis ei tahtnud me-
silased talus püsida, vaid len-
dasid harilikult pereheitmisel ära
Rässa külla, kus va Andruse
Mihklil olid mesipuid. Selle töt-
tu oli kahe mehe vahel elupõline
vaen. Muidugi kirjutati Mähk-
Mihkli poolt kõik jällegi õeluse
ja nõiduse arvele.

Nii elasid vanad Muhu kala-
mehed. (Vaba Maa 7. august
1932, lk 6.)

Aitäh Kadri Tüürile viidete eest!

Reedel, **6. novembril kell 11**
Muhu Lasteaia saalis
Höbelusikapidu

Igal kolmapäeval on võimalus
minna **Leisi ujuma**. Buss väljub
Liiva kiriku parklast kell 18.
Vajalik registreerimine telefonil
50 37 407 Anneli

**Neljapäeviti Hellamaa
külakeskuses kell 17**
Näputöö neljapäevad
osalustasu 2 eurot

Alustati pätimustrite tikkimist.
Info: 5163 773, Tiina.

**Kolmapäeviti Muhu Spordihallis
kell 19 aeroobika**
Juhendaja Liia Saaremäel
tel 52 74 842

**21. novembril Hellamaa
külakeskuses** Külasea
külaseeltsingu 10 a juubel.

Laupäeval, **28. novembril kl 14**
Muhu Põhikooli saalis
maakondliku
rahvamuusikapäeva kontsert
"Tui-ruu läks rukise"
pilet 2 eurot
info: 50 37 407 Anneli

Jäätmete põletamine koduahjus
või lõkkes saastab keskkonda ja
on ohtlik ka inimestele. Infot sor-
teeritud jäätmete kogumise-
punktide kohta leiab kodulehelt
pakendiringlus.ee Jäätmed tuleb
sorteerida ja suunata taas-
kasutusse.

Näitus Vereta Jahi parimatest pildidest on RMK majas (Toom-
puiestee 24, Tallinn) avatud 11. detsembrini 2015 E-R kl 9-18.

Collester OÜ

Tehnoulevaatus
Teostame ka
TRAKTORITE ülevaatus!
Tulekustuti taatlemine ja
müük

Autoremont
Kere, veermiku ja mootori
remont
Varuosade tellimine
Sildade reguleerimine
Rehvitööd
Piduristend
Heitgaaside mõõtmine
Kerevenituspink
Diagnostika
Klaaside vahetus

52 737 75 –
alan@collester.ee

Ehitusteenused
Ekskavaator-laaduri
teenus
Uus JCB 4CX + erinevad
kaevekopad
**Transport (kraana +
kallur)**
Minitraktori teenus
Avant 520 + erinevad
agregaadid
Mulla, killustiku ja liiva
müük

50 675 02 –
paavo@collester.ee

**Kohapeal valik Energizer, Centra (Exide) ja AD
(Bosch) akusid, AD akudel hetkel 3a garantii.**
Asume Soonda külas vanas lauda kompleksis

Soovid müüa kinnisvara või
vajad kinnisvara-alast
konsultatsiooni?

Siis võta ühendust oma ala
asjatundjatega!
Lauri Kolk, tel 5191 2950,
lauri@adrem.ee
Allan Pajus, tel 56900 411,
allan@adrem.ee

Pakume ka haljastusteenust, muruniitmist, trimmerdamist,
võsalõikust, metsaraiet jne.

Meie tegeleme Muhu ja
Saaremaa kinnisvaraga juba
aastast 2002! Külasta ka meie
kodulehte www.adrem.ee

Kuressaare Ametikooli **heategevuslik**
JÕULULAAT toimub **18. detsembril kell 12–20**
Auriga kaubanduskeskuses.

Head kohalikud elanikud ja ettevõtjad,
tulge laadale head ja paremat pakkuma ning teeme koos head!
Müügikohtade broneerimine tel. 5852 8486 või
kristi.saar23@gmail.com

Kohvik Koek & Moes

ootab külastajaid:

kolmapäev, neljapäev
10:00 – 17:00

reede, laupäev 10:00 – 19:00

pühapäeval 10:00 – 17:00

esmaspäev, teisipäev suletud.

Ettetellimisel valmistame
kooke, torte, kringleid, piru-
kaid, küpsiseid ja palju muud.

Samuti **korraldame pidulaua**
teie tähtsaks päevaks.

Kohvik mahutab kuni 40
inimest.

Info telefonil 53 474 284 või e-
mail koekjames@gmail.com

* Soovin **OSTA vanemat mootorratast**. Seisukord ja kompleksus ei ole oluline. Võib pakkuda ka ainult varuosasid. Tel. 513 9893.

30. novembril kl 17
kuusetulede süütamine Liiva
poe ees parklas.

Lasteiaia majas,
endistes noorteka ruumides
nüüd avatud

Muhumuster salong

5034662

masintikand, käsitöö,
õmblusteenus

Pireti pätikamber

55604642

pätkide valmistamine,
tikitud käsitöötooted

Kohapeal võtame vastu tellimusi
ja müüme oma tehtud tooteid.

FIE Irena Tarvis

- * raamatupidamine
 - * finantsanalüüs
 - * abi äriplaanide koostamisel
 - * maksundusala nõustamine.
- Helista ja küsi julgesti
tel 5565 5942.

Kirguteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Jumateenistused toimuvad
pühapäeviti kell 10 Muhu
eakate hooldekeskuses, suurtel
pühadel (24.12 ja 25.12) kirikus.

15. novembril on Muhu
kogudust teenimas Kuressaare
Laurentiuse koguduse abiõpetaja
Tiina Ool, jumalateenistus on
armulauaga.

Koguduse hooldajaõpetaja
Hannes Nelis, tel 529 1881.

EAÕK

Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus:

15. novembril kl 10 Jumalik
liturgia.

Rinsi Neitsi Maria Kaasani Pühakuju kogudus:

15. novembril kl 13 Jumalik
liturgia.

Teenib preester Toivo Treima,
tel 5635 0051,
e-post: toivo@eoc.ee

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

13. oktoobril 67-aastane **Jüri Merilaht**.

14. oktoobril 74-aastane **Priit Rang**.

1. novembril 77-aastane **Lembit Peegel**.

Tunneme kaasa omastele!

Jõulukuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Antonina Laheäär 97 (20.12)
Armilde Naaber 93 (17.12)
Oskar Saarkoppel 89 (12.12)
Silvi Grigorovitš 88 (2.12)
Harald Väärtnõu 87 (28.12)
Harald Kreen 84 (2.12)
Juta Pajuniit 84 (16.12)
Lennart Äkke 83 (8.12)
Uno Saat 82 (10.12)
Vilma Naaber 82 (11.12)
Heljo Nõu 82 (14.12)
Lydia Uibo 82 (31.12)
Henn Vigla 81 (17.12)
Aili Nõu 80 (2.12)
Hilju Saat 80 (3.12)
Mihkel Kolk 80 (22.12)
Arnold Piipuu 80 (26.12)

Aimi Väärtnõu 75 (10.12)
Lilli Liik 70 (31.12)
Naima Ool 65 (25.12)
Janina Karemäe 60 (1.12)
Tõnu Toom 60 (18.12)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

* Pakume **puulõhkumisteenust** halumasinaga, samas **müüa küttepuid**. Tel. 5340 8138 Rein

Metsandus:

Müüme 3-meetrist küttepuid,
hind alates 16 eurot ruum, koos
kojutoomisega.

Lõhutud küttepuid alates 28
eurot ruum koos kojutoomise-
ga.

Eraldi saada kuivad kase, tam-
me ja saare halud.

Pakume kompleksiga kütte-
puude saagimis- ja lõhkumise-
teenust, hind 28 eur/h

Müüme sõelutud mulda, gra-
niitkive, liiva ja killustikku.

Killustik Fr. 0 – 70 hind 5
eur/ tonn

Sõelutud kruus Fr. 0 – 20
hind 3,50 eur/tonn

Pakume ka kopplaaduri tee-
nust, erineva laiusega kaeveko-
pad, planeerkopp, hüdrovasar,
kahveltõstuk. Hind alates 28
eur/h

Metsakinnistu korrastami-
seks võtke meiega ühendust ja
koostame teile konkreetse pak-
kumise.

Tel 50 97 679, Erkki

Vt www.muhuvarahaldus.ee

Pildiraamat "Muhumaa. Ühtes jalgas vana, teises uus pätt"
Ettetellitud raamatud saab kätte vallamajast **tööpäeviti 8.30 - 17.00**.
Raamatut saab osta vallamajast, Hellamaa külakeskusest ja Muhu
Muuseumist, hind 20 eurot.

Liiva **kirgu rahvas tänab** kõiki
toremaid kaasmaalasi, kes tulid
kirgu õuele lehti riisuma. Eriline
tänu Muhu valla kommunaal-
ametile, kelle abil lehed veetud
said.

Detsembri Muhulase materjalid on teretulnud **7. detsembri** lõunani.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 52 28 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub üks kord kuus.
Internetis www.muhu.ee
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 450 eks.
Hind **30** eurosent